

Ключевые слова: *институт Президента, Президент Украины, Администрация Президента Украины, представитель Президента, указ Президента Украины.*

Bobrovnik Yu. History of the institute President of Ukraine in 1996-2010.

The author traced and highlighted the prerequisites of institute President of Ukraine using historical and chronological method. On the basis of legal and regulatory legislation covers the history of structure formation, team president as the vertical of power in Ukraine.

The purpose of the article is to highlight the history and formation of the institute of the President of independent Ukraine. The goal provides the following tasks: to find out the status of historical accumulation of scientific knowledge, to highlight the history of the institution of the President of Ukraine.

The history of the establishment of the institute and the President of Ukraine not disclosed in the modern Ukrainian scientific-historical space. The main source for the analysis of the history of the formation of the institute of the President of Ukraine are laws and presidential decrees. Every year the Independence Institute President gained an increasing importance in vertical governance both in rights and duties and by that was enshrined in the Constitution of Ukraine.

Keywords: *Institute of the President, the President of Ukraine, Administration of the President of Ukraine, President's Representative, the decree of the President of Ukraine, District State Administration.*

Одержано 1.06.2015

УДК 94(47+57) 32.019.5

Ярослав Потапенко
(*Переяслав-Хмельницький*)

**КОНЦЕПТ «ВЕЛИКОЇ ПЕРЕМОГИ» ЯК АНТИУКРАЇНСЬКА
ІДЕОЛОГЕМА КРЕМЛІВСЬКОЇ ПРОПАГАНДИ: СПРОБА
КОМПЛЕКСНОГО МІЖДИСЦИПЛІНАРНОГО АНАЛІЗУ**

У статті розглядається цілий комплекс теоретичних і практичних проблем, пов'язаних з ідеологічно заангажованим концептом «Великої Перемоги», що його кремлівська пропаганда нині намагається активно використовувати з метою просування антиукраїнських ідей «руського міра» на всьому пострадянському просторі.

Автор переконливо доводить, що в добу «медіакратії», коли ЗМІ стали могутнім інструментом влади і впливу, від перемоги в інформаційній війні залежить майбутнє держави Україна. Тому вітчизняні інтелектуали-гуманітарії мусять докладати максимальних зусиль з метою розвінчання нав'язуваних українцям довгі роки пропагандистських штампів та ідеологем, що міцно тримають в полоні тоталітарного минулого.

В якості методологічних засад застосовано, насамперед, принципи доповнюваності й міждисциплінарності, у поєднанні з елементами історіографічного підходу та політологічної аналітики. Зроблено висновок про те, що функціонування в інформаційному просторі заідеологізованого концепту «Великої Перемоги» досі заважає викристалізувати модерну українську ідентичність.

Ключові слова: *«Велика Перемога», Друга світова війна, Україна, «Велика Вітчизняна війна», «гібридна війна», Кремлівська пропаганда.*

Повним абсурдом, наругою над здоровим глуздом, цинічним знуцанням над пам'яттю воїнів, загиблих під Іловайськом, Савур-Моголою та Дебальцевим, виглядає святкування Дня перемоги над фашизмом разом із країною, яка протягом року на очах усього світу скотилася до неприхованого фашизму, як на рівні еліт (Путінські «силовики»), так і на рівні масового пересічного обивателя (понад 40% росіян підтримують окупацію Донбасу, а понад 80% – у захваті від Путіна).

Лише очистивши вітчизняний інформаційний простір від рудиментів російсько-радянської пропаганди, українці зможуть перемогти в черговій російсько-українській війні, епіцентром якої сьогодні є територія Донбасу. Саме подібним твердим переконанням визначається актуальність обраної для міждисциплінарного аналізу теми, котра частково розглядалася в науково-публіцистичних працях І. Лосєва, В. В'ятровича, В. Примоста, С. Грабовського, Ю. Макарова, В. Гриневича, Н. Гудкова, В. Скуратівського, С. Дацюка, О. Зайцева, М. Рябчука та інших вітчизняних інтелектуалів. Проте в сучасному суспільно-політичному та соціокультурному контекстах є очевидною потреба нових підходів, оцінок та інтерпретацій.

Мета статті – на підставі застосування принципів доповнюваності й міждисциплінарності, а також поєднавши елементи історіографічного підходу та політологічної аналітики, з'ясувати, якими ідейно-політичними підтекстами й пропагандистсько-маніпулятивними сенсами навантажений концепт «Великої Перемоги», і який підричний вплив він здійснює в українському інформаційному просторі, попри позірну «аполітичність» і апеляції до т.зв. «спільного історичного минулого». Одразу зазначу, що жодним чином не претендую на дотримання принципу т.зв. «об'єктивності», оскільки в період окупації частини території нашої держави російсько-терористичними загарбниками головним завданням інтелектуала-патріота вважаємо вироблення ефективних стратегій і практик протистояння ворожій пропаганді (котра в умовах «гібридної» війни перетворюється на зброю, потужнішу від танків та ракет). Я не закликаю до відродження принципу «партійності» в історичній науці – лише апелюю до здорового інстинкту національного самозбереження.

У роботі, написаній на початку 2015 р., журналіст Валерій Примост стверджував: «... Вперше за останні кілька століть ми не стоїмо перед необхідністю завойовувати свою свободу. Свобода вже завойована. І, незважаючи на всі випробування останнього року, вже ніхто не зможе її в нас відібрати» [11]. Категорично не можу погодитися з цією тезою, адже ситуація в країні надзвичайно нестабільна, неспокійна і непередбачувана. Регулярні теракти й затримки диверсантів у Харкові й Одесі, концентрація російських військ на окупованій частині Донбасу і в Криму, малозрозуміла поведінка українських правлячих «еліт» у сфері внутрішньої і зовнішньої політики (угодовство, «гнилі компроміси» з окупантом, які часто межують з відвертою зрадою), – всі ці обставини змушують мислячих людей відчувати, наскільки крихкою і загроженою є нині і наша свобода, і наша державність, і наша незалежність.

Далі по тексту В. Примост продовжує: «Старий набір ідеологем і догм повинен залишитися там, де і країна, яка його породила, – у минулому. Нове життя настійно вимагає нового бачення...» [11]. Втім, «нового життя» ми досі не побачили від нових можновладців, котрі «попленталися стежкою Януковича» (за влучним висловом М. Басараби) – регулярно повторюють помилки колишнього «гаранта» й не перестають працювати з його людьми та схемами збагачення на владі. Країна, яка породила «старий набір ідеологем», за великим рахунком, теж нікуди не ділася. Менталітет переважної більшості населення нашої держави, попри всі жертви Революції гідності та війни на Донбасі, також майже не змінився. Ще зовсім недавно здавалося, що після Євромайдану українці безповоротно змінилися – народ виріс у Націю. Проте сьогодні подібне твердження викликає великі сумніви. Так, перед обличчям російської агресії українці на перших порах згуртувалися, почали більше цінувати свою історію, пам'ять, державу, явили світу небачений сплеск добровольчого руху, волонтерства, вміння самостійно захищати свою землю й утримувати армію замість державного апарату (а то і всупереч йому!). Але в реаліях літа 2015 р. ситуація суттєво змінилася: стрімко посилюються й активно поширюються навіть у патріотичних колах загальні настрої втоми, розчарування, роздратування, невпевненості в завтрашньому дні, зневіри в демократично обраному керівництві й недовіри до нього. Усвідомлення того, що в країні, замість обіцяної демократії утверджується олігархократія, такою ж мірою не

сприяє піднесенню патріотизму, як і поразки нашої армії на Східному фронті та загроза реваншу на наступних виборах антиукраїнського «Опозиційного блоку».

Що ж мусимо робити, аби запобігти колапсу держави на «культурному фронті», у сфері захисту й очищення інформаційного простору й «духовної аури» нації? Насамперед, слід рішуче розірвати з усіма рецидивами «совка», з усіма, навіть найменшими, проявами імперської маячні про «братні народи», які «жили в любові та дружбі», втраченій через «велике історичне непорозуміння». Життєво необхідно нині максимально прискорити процес нашого «виповзання з Росії» (вислів С. Кульчицького). Абсолютно погоджуюся з Дмитром та Віталієм Капрановими: якби закони про «декомунізацію» були прийняті раніше, то ми сьогодні б не мали війни на Донбасі! Коли вже ця війна таки розпочалася, то переможно завершити її зможемо тільки за умови рішучого й безповоротного розриву із «совком» в усіх його іпостасях. Цілком слушно зазначає і Володимир В'ятрович: «Твердження, що ми (з росіянами – Я.П.) – один народ, є причиною теперішньої війни. Бо означає, що росіяни мають право вказувати нам, яке наше минуле і яким має бути майбутнє» [2].

Однією з потужних імперських ідеологем, котрі досі заважають нашому «виповзання» з Росії й паразитують на ностальгії широкого загалу за «радянським минулим», – є міфологема «9 Травня» як «Дня Великої Перемоги радянського народу у Великій Вітчизняній війні». По-перше, чому 9 травня, адже Німеччина погодилася на капітуляцію 8-го травня? По-друге, «радянський народ» – суцільна фікція комуністичної пропаганди, мрія кремлівських очільників про натовп зденаціоналізованих манкуртів, ідеологічно зазомбованих маргіналів, якими легко маніпулювати. По-третє, для українців воєнне лихоліття 1940-х рр. не було «Вітчизняною війною», як переконливо доводять сучасні прогресивно мислячі історики нового покоління. Це був незглибимий жах, неймовірні страждання, неміряні жертви (8,5 чи 13,5 млн. полягло – невідомо досі), небачена трагедія. Але відповідь на питання: хто ж таки переміг насправді, і чи була ця «перемога» «Великою»? – досі залишається відкритою і вкрай дискусійною. Вже згадуваний В. В'ятрович послуговується метафорою «Велика нічия», акцентуючи увагу на тому, що т.зв. «Велика Перемога» насправді стала реабілітацією радянської влади за вчинені жахливі злочини, перетворила почуття страху до ката Сталіна в почуття подяки до вождя і захисника» [4].

На думку авторитетного дослідника, міф про «Велику Перемогу» слугує інструментом відновлення геополітичного впливу Росії, який допомагає реанімувати її вплив, насамперед, на пострадянському просторі. Ще одна функція цього міфу – викреслити з пам'яті «велику поразку, якою закінчилася для СРСР «холодна війна», забути її, викинути на смітник історії разом зі «страшними роками ельцинської демократії» [4]. «Велика нічия» стане Великою Перемогою лише тоді, коли світ, нарешті, наважиться засудити Сталіна, комунізм і НКВД як Гітлера, нацизм і гестапо [4]. Непокаране зло реанімується – непереосмілене минуле, незасуджені злочини комуно-фашизму здобули можливість повторитися в сьогоденні.

Жозе Мануель Барозу в 2009 р. у виступі з нагоди 70-ліття Другої світової війни сказав, що чорна сторінка історії, розпочата у 1939 р., закінчилася у 1989-му. Але сьогодні стало очевидно, що з падінням Берлінського муру й розпадом СРСР історія не закінчилася (попри оптимістичні прогнози Ф. Фукуями). Вперто намагаючись відродити гібрид Російської імперії та Радянського Союзу, Путін все виразніше копіює Сталіна й наближає розв'язання нової світової війни. Реванш за поразку в «холодній війні» й новий поділ Європи – ідея-фікс російського президента, котрий мислить категоріями минулого століття і, схоже, марить новою «великою перемогою» над «світовим імперіалізмом».

Отже, здавалося б переможений у 1945 р. німецький нацизм нікуди, за великим рахунком, не подівся. На наших очах у 2000-х роках він пережив реінкарнацію у формі російського нацизму (т.зв. «рашизму» чи «путінізму»), що несе цілком реальну загрозу військової експансії не лише Україні, Білорусі, Грузії та Молдові, але й країнам Балтії,

Польщі тощо. На фоні кризи ліберальної демократії на Заході та відсутності яскравих харизматичних лідерів у західному політикумі, Путін зумів об'єднати навколо себе правих і неофашистів Євросоюзу, а також крайніх лівих. Як зазначає польський вчений Ян Пекло, саме такий «коктейль» передував вибуху Другої світової війни: «Тільки назва була інша – нацизм: мішанка націоналістичних ідей із соціалістично-комуністичною ідеологією» [5].

Як бачимо, «історія повертається»: незасуджений світовою спільнотою нарівні з нацизмом, експансіоністський націонал-комунізм російського зразка відродився в путінській Росії у формі потворного гібриду імпершовінізму, котрий, як і його ідейні попередники, підводить Європу до нової великої війни. На думку Ігоря Лосєва, Путін «хоче нав'язати себе людству як світового лідера поза конкуренцією і встановити неочекістський «орднунг» – тотальну корупцію і бандократію, себто новітнє варварство..., такий собі режим Януковича у світовому масштабі. У цьому сенсі він становить загрозу всій цивілізації Заходу» [9].

Святкуючи разом з путінською Росією «День Перемоги», ми, навіть цього не усвідомлюючи, «танцюємо під дудку» Кремля, ще глибше занурюємося в орбіту російського впливу, потворствуємо посиленню проросійського лоббі в країні, котра за останній рік сплатила надзвичайно високу ціну (небачену від 1945 року!) за те, аби позбутися неоколоніальної залежності від «північного сусіда». Страх «не образити почуття ветеранів» переважає національну гідність, патріотизм, здоровий глузд і навіть елементарний інстинкт самозбереження (адже подальше перебування в орбіті російського впливу смертельно небезпечно для нації!). Малоросійські комплекси неповноцінності, схоже, не здатна змити і кров тисяч патріотів, убитих і покалічених рашистами.

Т.зв. «Велика Перемога» – це «ідеологема-символ» із того ж символічного ряду, що й «георгіївська стрічка», «великий полководець Сталін», «Севастополь – місто російської слави», «Крим – наш!», «Руській мір», «Новоросія», «народне ополчення ДНР» (котре рятує від «карателів-фашистів») тощо. «9 Травня», на жаль, стало невід'ємним елементом цього символічного ряду саме в період війни на Донбасі, коли гасло «Деди воевали!» надихає багатьох ідейних російських імпершовіністів їхати вбивати міфічних «жидобандерівців», які буцім-то «безперервно бомблять мирних мешканців». Зденаціоналізована босота Донбасу також надихається подібним гаслом і, схоже, щиро вірить, що воює з «укуро-фашистами». Компроміс тут неможливий – або переможуть українські Збройні Сили й доведуть усьому світу, що здолали реанімований у ХХІ ст. фашизм, – або російсько-терористичні війська й далі «віджиматимуть» наші території, й окрилена цими успіхами російська пропаганда ще інтенсивніше тиражуватиме для переляканих європейців розповіді про «неймовірні звірства київської хунти».

Історію, як відомо, пишуть переможці, вони ж творять міфи, котрі транслуються від покоління до покоління. Отже, той, хто переможе в цій війні, змусить світ повірити, що його переможений ворог і був, насправді, «фашистом». І світ змушений буде це прийняти і з цим змиритися заради підтримання безпеки. А враховуючи ту обставину, що в українському керівництві, схоже, ніхто після Майдану жодних висновків не зробив (як слушно зазначив депутат і журналіст Дмитро Добродомов), – розв'язка у цій війні абсолютно непрогнозована.

Як не парадоксально це звучить, але наша перемога в російсько-українській війні, котра розпочалася в лютому 2014 р., буде й перемогою для демократичної молоді Росії, – Росії Валерії Новодворської і Бориса Немцова, котра прагне стати частиною цивілізованого світу, скинути диктатуру Путіна, «тягар імперії» і збудувати, нарешті, нормальну національну державу європейського зразка, за яку не буде соромно нащадкам. Путінський режим принижує, насамперед, самих росіян, використовуючи проти них «токсичну» гіпертрофовано остракістську антиукраїнську й антизахідну пропаганду як зброю масового психічного ураження.

Міф «Великої Перемоги» продовжує й надалі виконувати функцію водночас генератора і ретранслятора імпершовіністських ідеологем – в той час, як при вдумливому

підході цілком очевидно: т.зв. «Перемога» завершилася тим, що під контролем російських більшовиків опинилася половина Європи (велика поразка ліберально-демократичного Заходу!), і розпочався сорокарічний період конфронтації між наддержавами. За великим рахунком, немає особливої різниці між Путінською окупацією Криму 2014 р. і Сталінською окупацією Чехословаччини чи Польщі у 1945 р. Український письменник Станіслав Бондаренко безапеляційно заявляє, що «рашизм ще гірший за фашизм», – бо «Путлер», пішовши війною на «братній народ», перетворив свій власний у «народ-зброд» [3, с. 114].

Луганський публіцист Костянтин Скоркін, аналізуючи Путінський міф «Новоросії» як різновид украї небезпечного квазірелігійного психозу, своєрідної «реакційної Утопії», – стверджує, що стрижнем, котрий поєднує різноманітні елементи цього міфу, є «культ Великої Вітчизняної війни»: «Саме перемогу СРСР у війні сприймають за головний доказ правоти справи донбаського сепаратизму. Адже в рамках місцевої ідеології («особливого шляху Донбасу»), він протистоїть «фашистам», захищаючи цінності, за які «діді воювали» [13, с. 30]. При цьому образом головного ворога мисляться вже не «німецько-фашистські загарбники», а «українські націоналісти» як «вороги СРСР та «русского мира» (з якими Сталін боровся в минулому, а Путін сьогодні) [13, с. 30]. В есхатологічно-шизофренічній мрії-утопії про «небесну Новоросію» хворобливі фантоми про Христа як особливого «русского Бога» химерно поєднуються з гаслами «Ленін – Сталін – Путін!», «Победа будет за нами!», «Победим фашистскую хунту!» (при цьому прояви «фашизму» вбачаються абсолютно у всьому українському, а «антифашизм» і «антиукраїнське» стають поняттями-синонімами).

Цікавим є погляд на проблему через призму психоаналітичних інтерпретацій, надзвичайно популярних у «новій інтелектуальній історії». Тамара Гундорова кваліфікує сучасну українську культуру як постколоніальну, посттравматичну і транзитну (котра застигла у процесі переходу від тоталітаризму, колоніалізму й соціалізму до цінностей ліберальної демократії) [6]. Розрив з «радянським минулим» викликав у кількох поколінь симптом «посттоталітарної травми» – відчуття невпевненості, невлаштованості, екзистенційної «бездомності». Звільненню від цієї світоглядної травми дуже заважають рудименти «совка», непереосмислена в критичному ключі пам'ять про минуле, котра перетворює нащадків на заручників заскоружлих міфологем. Інтелектуали мають виконати «терапевтичну» функцію – виявити, описати і демістифікувати пропагандистські міфологеми, десакралізувати ідеологеми-шаблони як «паразитів свідомості». Лише в такий спосіб «транзитність» («зависання» між «совком» і цивілізованим світом) може бути, врешті, перейдена і подолана.

В Путінській Росії дедалі нахабнішими й цинічнішими стають спроби монополізувати право називатися країною-переможницею у Другій світовій війні. В цей же час усе більше українських вчених приходять до висновку, що без допомоги західних союзників, отриманої за ленд-лізом (зброя, техніка, продукти, амуніція тощо) СРСР не зміг би протистояти гітлерівській агресії. В контексті російсько-української війни 2014-2015 рр. дискусії істориків щодо подій Другої світової межово політизуються і стають невід'ємним елементом інформаційної війни, котра в сучасному «медіакратичному» інформаційно-мережевому світі набуває не меншої небезпеки, значущості й ваги, аніж «стандартна» мілітарно-збройна агресія.

Американський політолог Олександр Мотиль, справедливо зазначивши, що Росія стала фашистською державою через 70 років після тріумфу світу над нацизмом, – безапеляційно заявляє: «Днем Перемоги» як символом імперіалізму Росія маскує своє фашистське нутро» [8]. І з цією тезою важко не погодитися – дійсно, свято перемоги над нацизмом в сучасній РФ стало засобом популяризації, активізації, інтенсифікації та прославлення новітнього російського нацизму. Обґрунтування вказаної думки й залучення її до сучасного українського науково-публіцистичного дискурсу та інформаційного простору і є, власне, одним із завдань вітчизняних вчених-суспільствознавців.

«День Перемоги» став у Росії Путіна насамперед символом протистояння із Заходом, вважає Тімоті Снайдер: росіяни, мовляв, звільнили світ і нічого поганого при цьому не робили – натомість всі жахіття війни приписують українцям та Європі (українці в цій моделі – «поганці, колаборанти та фашисти») [8]. Доречно додати, що 6 травня 2015 року секретар Ради безпеки РФ Микола Патрушев ідею вступу України до НАТО назвав символічним «реваншем сил, які воювали на боці нацистської Німеччини». Воістину, правий був покійний Вінстон Черчилль, коли писав, що фашисти майбутнього назвуть себе антифашистами.

В подібному псевдопатріотичному угарі дуже багато росіян і українців потрапляють на гачок пропаганди Кремля, стають її мішенню і вдячною аудиторією, котра засвоює і ретранслює пропагандистські штампи, що визначають повсякдення і майбуття народів і держав. Аби позбутися тенет пропаганди, Тімоті Снайдер радить кожному розпочати власний пошук правди про війну, якою б «негероїчною», дошкульною чи непривабливою вона не була [8].

В цьому контексті, дуже цікаво порівняти, як знущалися над українцями німецько-фашистські окупанти, і як знущаються над ними окупанти «рашистські». Так, громадянський активіст Дмитро Снегирьов розповідає, що бойовики в ЛНР і ДНР формують «житловий фонд» шляхом розстрілу сімей і відбирання квартир у цивільних, – аналогії з 1940-ми рр. цілком очевидні... [12]. Як бачимо, доволі цікава тема, котра потребує подальшого вивчення.

Надзвичайну загрозу для світової безпеки становить та обставина, що «Перемогу» радянсько-російська пропаганда звела у всенародний культ і хижо експлуатує його задля «мілітаризації суспільної свідомості» росіян (за С. Дацюком) [7], перманентно підживлюючи агресію і ненависть до Заходу й до України (котра наважилася, нарешті, рухатися в західному напрямку). Авторитетний соціальний філософ безапеляційно констатує: святкуючи т.зв. «Перемогу у Великій Вітчизняній війні» – вибірково виділеній радянською пропагандою частині Другої світової – росіяни, по-суті, виправдовують пакт Молотова-Ріббентропа – злочинну змову двох диктаторів про поділ Європи на «сфери впливу». 9 травня Росія, по-суті, святкує день окупації Східної Європи збройними силами СРСР, котра завершилася тільки з розпадом тієї тоталітарної держави-монстра. СРСР виявився нездатним до «позитивної цивілізованої експансії» (на відміну від США, котрі зреалізували подібну «експансію» в Японії, перетворивши її з ворога на партнера, демократизувавши, демілітаризувавши й надавши кошти для потужного матеріально-технічного переоснащення) [7]. Здійснюючи у 2000-х роках імперіалістичну окупацію територій Грузії та України, Росія шукала виправдання для неї в минулому – і тут в нагоді (як ніколи!) став т.зв. «День Перемоги», який в решті світу сприймається як символ встановлення радянським режимом імперської за своєю природою окупації Східної Європи». Звільнення частини Європи від націонал-соціалістичного поневолення перетворилося на нове, імперське комуно-соціалістичне покріпачення [7].

Важко не погодитися з тезою про те, що «9 Травня» сучасна російська влада перетворила в головний символ свого антизахідного реваншизму, цілковито в душі рудиментарної сталінської пропаганди: «Актуалізуючи риторику Перемоги і війни, Росія по-суті готується до нової війни» [7].

Принижуючи українців, поливаючи їх брудом і лякаючи світ «тотальною фашизацією України», кремлівські пропагандисти не лише знищують довіру між слов'янськими народами, але й «зрадили пам'ять наших дідів, які разом воювали у Другій світовій війні» [7]. Варто відзначити, що тверезо мислячі росіяни розуміють це не гірше від українців, але голос їх занадто кволий на фоні псевдопатріотичної істерії, розгойданої «кримнашизмом». Так, історик Лев Шлосберг пише, що нині святкування Дня Перемоги використовується російською верхівкою як привід для міжнародних провокацій (історія з «путінськими байкерами», наприклад – Я.П.). Це є зрадою і глумлінням над справжніми героями,

«політичною окупацією Пам'яті» [14]. В сучасній РФ відбувається надзвичайно тяжкий моральний злочин, що не має терміну давності: «перекодування Дня Перемоги», підміна світосприйняття та системи цінностей росіян, котрих хочать перетворити на солдатів нових загарбницьких воєн. «В народі вирішили вкрати пам'ять і підмінити її фальшивими політичними гаслами, присягою на вірність не Батьківщині, а Путіну. По суті – це спроба підміни народу» [14].

Аби зберегти свою гідність і життєву силу, аби не скотитися в «безодню, куди падає держава, що втратила мораль і честь», – російський народ неодмінно мусить чинити спротив цій «політичній чумі» [14]. Програвши «холодну війну» (що її багато політологів вважають Третьою світовою), Кремль прагне реваншу збройним шляхом і тому намагається переконати народ Росії в необхідності цього реваншу, паразитуючи на традиційних символах, кардинально викривлюючи і перекручуючи їх сенс і зміст.

Зважаючи на подібні міркування навіть російських авторів, Україні варто було б наслідувати приклад сусідньої Польщі, сенат якої у травні 2015 року відмовився від святкування Дня Перемоги у Другій світовій війні 9 травня і переніс урочисту дату на 8 травня, синхронізуючись з рештою європейських країн. Ключова мотивація цього рішення: закінчення Великої війни в Європі відносно країн, котрі потрапили у сферу радянського впливу, і в яких маріонетками Кремля була встановлена недемократична політична система, «важко визнати тріумфом свободи». Лише війна на Донбасі й реальна загроза появи російських танків у Польщі дали полякам сміливості (через 70 років!) наважитися на подібний крок.

Варто нарешті визнати й болісно-неприємну правду, погодившись із тезою президента Німеччини Йоахіма Гаука: слід висловити вдячність і пошану воїнам Червоної Армії за перемогу над нацизмом 70 років тому, – проте варто чесно сказати й те, що «радянські визволителі після війни стали окупантами Східної Німеччини, які несуть відповідальність за придушення свобод, утиски і переслідування» [10]. Можливо, нам не доведеться чекати ще 70 років, щоб і український Президент, нарешті, визнав факт повалення в 1943 році окупації наших земель нацистами не «визволенням», а повторною їх окупацією російсько-комуністичними військами, які невдовзі жорстоко придушили національно-визвольний рух в Західній Україні?

Канадський історик російського походження Дмитрій Бергер особливу увагу концентрує на антропологічному вимірі війни й тих незліченних лихах, з якими вона асоціювалася: «Ті, хто люблять поговорити про якусь Велику Перемогу радянського народу, не знають або не бажають знати, що люди, котрі пережили цю війну, так про неї не думали. Великими були лише поразки, трагедії і страждання. І великим було полегшення, що весь цей великий жах, нарешті, скінчився. Знайти велич, перебуваючи в оточенні руїн, розрухи й десятків мільйонів трупів, людина, що зберегла хоча б децицю здорового глузду, просто не могла» [1]. Цьому ж автору належать слова, які набули особливої гостроти й актуальності в контексті військових дій на сході нашої країни: «Вітчизняна війна українців почалася з окупацією Чехословаччини в 1938, і її українських земель, ще до атаки на Польщу і її українські землі в 1939. Можна сперечатися, чи закінчилася вона в 1945 або в 1950-х, або 1991 році, *або ще взагалі не закінчилася* (курсив наш – Я.П.)» [1]. Якщо німецький реваншистськи мотивований нацизм відродився сьогодні в Росії у вигляді мілітаристського імпершовінізму, стимульованого клептократичною владою, – то це значить, що війна, по-суті, не завершилася досі (зло, тимчасово причаївшись, проявило себе тоді, коли цивілізований світ виявився заслабким і неготовим дати йому негайну адекватну відсіч).

Авторитетний вітчизняний філософ сказав, що Росія досі не осмислила суть Другої світової війни й перемоги в ній, «не оформила це осмислення в суспільному дискурсі й не враховує його в актуальній політиці» [7]. Висловлене, значною мірою, стосується і України та її інтелектуалів – але процес кардинального переосмислення вже розпочато, і

його результати поступово запроваджуються до соціокультурного дискурсу. Боротьба за пам'ять триває... Але велику надію вселяє той факт, що у травні 2015 р. Україна вперше, за словами Петра Порошенка, дивиться на власну роль у Другій світовій війні «своїми очима, а не крізь московські окуляри». Сподіваємося, так буде й надалі.

Висновки. Дати, що їх ми шануємо і відзначаємо, впливають на нашу самоідентифікацію і формують образ суспільства, в якому би нам хотілося жити. Тому заідеологізований концепт «Великої Перемоги» досі заважає викристалізувати сучасну українську самоідентичність воїна-патріота, котрому, очевидно, ще довго доведеться стримувати наші «варварів зі сходу».

Чим швидше ми, українці, солідарно відмовимося від заскорузлих «совкових» міфологем, котрі прив'язують нас до «імперії зла», керованої непрогнозованим диктатором Путіним, – тим швидше зможемо наблизити справді Велику Перемогу у дійсно Великій Вітчизняній війні українського народу проти російсько-фашистських загарбників. Урочистим Днем Перемоги для свідомих українських патріотів має стати дата завершення цієї війни, в результаті якої наш екзистенційний ворог – Російська Федерація – має неминуче розпастися й припинити лякати світ «Третьою світовою» або «ядерним ударом».

В добу «медіакратії», коли ЗМІ, фактично, формують нашу реальність і вже стали могутнім інструментом влади («центральним механізмом авторитаризму нового типу»), – від перемоги в інформаційній війні залежить майбутнє держави Україна. Тому вітчизняні інтелектуали-гуманітарії мусять докладати максимальних зусиль з метою розвінчання нав'язуваних нам пропагандистських штампів та ідеологем, що міцно тримають нас в полоні тоталітарного минулого. Як не прикро це визнавати поборникам «чистої науки» та незаангажованості, зведеної в культ, сьогодні історики й політологи, котрі хочуть жити у справді *незалежній державі* (курсив мій – Я.П.), – повинні стати «бійцями ідеологічного фронту» і з честю виконати свою роль, відведену їм у цій «гібридній війні». В умовах тотальної дискредитації всього українського з боку путінської Росії та її «агентів впливу» на Заході, вплив на процес формування громадської думки в Україні та світі має колосальне значення для збереження безпеки у вимірі геополітичному.

Маємо пам'ятати, що прямо зараз на наших очах створюється нова геополітична парадигма, моделюється нова концепція української «політики пам'яті», викристалізовується нова реальність для країни, – і цей процес значною мірою залежить від нового покоління інтелектуалів, обов'язком яких є остаточно нівелювати вплив «совка» та «руського міра» як фантомних болей ментальної постколоніальної травми нації, що здобула черговий шанс на одужання завдяки Революції гідності. Дослідники, котрі активно й дієво протистоять кремлівській пропаганді, стають не просто спадкоємцями цієї революції, але її активними учасниками і співтворцями.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Бергер Д. Зачем был придуман День Победы 9 мая [Електронний ресурс] / Д. Бергер. – Режим доступу: <http://hvylya.net/analytics/history/zachem-byil-priduman-den-pobedyi-9-maya.html>.
2. Богачевська О. В. В'ятрович: Причиною теперішньої війни є твердження, що ми з росіянами – один народ [Електронний ресурс] / О. Богачевська. – Режим доступу: http://gazeta.ua/articles/culture-journal/_prichinoyu-teperishnoyi-vijni-ye-tverdzhennya-scho-mi-z-rosiyanami-odin-narod/620632.
3. Бондаренко С. Майдани і магнати, або Магія магми / С. Бондаренко. – К.: ТОВ Видавництво «Український пріоритет», 2014. – 128 с.
4. В'ятрович В. Велика нічя [Електронний ресурс] / В. В'ятрович. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/articles/2009/11/4/4289586>.
5. Горбач Р. Ян Пекло: Можливо, через рік Путіна не буде в Кремлі. Тривала війна в Україні – смертельна для нього [Електронний ресурс] / Р. Горбач. – Режим доступу: http://gazeta.ua/articles/opinions-journal/_mozhlivo-cherez-rik-putina-ne-bude-v-kreml-i-trivala-vijna-v-ukrayini-smertelna-dlya-nogo/619556?mobile=true.
6. Гундорова Т. Транзитна культура. Симптоми постколоніальної травми / Т. Гундорова. – К.: Грані-Т, 2013. – 548 с.
7. Дацюк С. Отказ мира в моральном праве России на Победу во Второй мировой войне [Електронний ресурс] / С. Дацюк. – Режим доступу: <http://blogs.pravda.com.ua/authors/datsuk/554c5704d826>.

8. Днем Перемоги Росія маскує свою фашистську сутність – історики США [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/26997519.html>.
9. Лосев І. Західний невроз Росії та російський – Заходу [Електронний ресурс] / І. Лосев. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Society/128656>.
10. Президент ФРН подякував радянським содалатам, які згодом стали окупантами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2015/05/2/7066679>.
11. Примост В. 2015-й: що ми напишемо на прапорі перемоги? [Електронний ресурс] / В. Примост. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Society/126505>.
12. Розстрілюють сім'ї і забирають квартири – так створюють «фонд житла» в окупації, – Снегірьов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://24tv.ua/ukrayina/rozstrilyuyut_simyi_i_zabirayut_kvartiri__tak_stvoryuyut_fond_zhitla_v_okupatsiyi_snyegirov/n571978
13. Скоркін К. Міт Новоросії: край реакційних утопій / К. Скоркін // Критика. – Число 9-10. – 2014. – С. 27-30.
14. Шлосберг Л. Свет чужой славы [Електронний ресурс] / Л. Шлосберг. – Режим доступу: http://gubernia.pskovregion.org/number_739/02.

REFERENCES

1. Berger D. Zachem byl priduman Den Pobedy 9 maya [Elektronnyy resurs] / D. Berger. – Rezhim dostupa: <http://hvylya.net/analytics/history/zachem-byil-priduman-den-pobedyi-9-maya.html>.
2. Bohachevska O. V. Vyatrovych: Prychynoyu teperishnoyi viyny ye tverdzhennya, shcho my z rosiyanamy – odyn narod [Elektronnyy resurs] / O. Bohachevska. – Rezhym dostupu: http://gazeta.ua/articles/culture-journal/_prichynoyu-teperishnoyi-vijni-ye-tverdzhennya-scho-mi-z-rosiyanami-odin-narod/620632.
3. Bondarenko S. Maydany i mahnaty, abo Mahiya mahmy / S. Bondarenko. – K.: TOV Vydavnytstvo «Ukrayinskyu priorytet», 2014. – 128 s.
4. Vyatrovych V. Velyka nichyya [Elektronnyy resurs] / V. Vyatrovych. – Rezhym dostupu: <http://www.pravda.com.ua/articles/2009/11/4/4289586>.
5. Horbach R. Yan Pyeklo: Mozhylyvo, cherez rik Putina ne bude v Kremli. Tryvala viyna v Ukrayini – smertelna dlya noho [Elektronnyy resurs] / R. Horbach. – Rezhym dostupu: http://gazeta.ua/articles/opinions-journal/_mozhlivo-cherez-rik-putina-ne-bude-v-kremli-trivala-vijna-v-ukrayini-smertelna-dlya-nogo/619556?mobile=true.
6. Hundorova T. Tranzytna kultura. Symptomy postkolonialnoyi travmy / T.Hundorova. – K.: Hrani-T, 2013. – 548 s.
7. Datsyuk S. Otkaz mira v moralnom prave Rossii na Pobedu vo Vtoroy mirovoy voyne [Elektronnyy resurs] / S. Datsyuk. – Rezhim dostupa: <http://blogs.pravda.com.ua/authors/datsuk/554c5704d826>.
8. Dnem Peremohy Rosiya maskuye svoyu fashystsku sutnist – istoryky SShA [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/26997519.html>.
9. Losyev I. Zakhidnyy nevroz Rosiyi ta rosiyskyy – Zakhodu [Elektronnyy resurs] / I. Losyev. – Rezhym dostupu: <http://tyzhden.ua/Society/128656>.
10. Prezydent FRN podyakuvav radyanskym sodalatom, yaki zhodom staly okupantamy [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.pravda.com.ua/news/2015/05/2/7066679>.
11. Prymost V. 2015-y: shcho my napyshemo na prapori peremohy? [Elektronnyy resurs] / V. Prymost. – Rezhym dostupu: <http://tyzhden.ua/Society/126505>.
12. Rozstrilyuyut simyi i zabyrayut kvartyry – tak stvoryuyut «fond zhytla» v okupatsiyi, – Snyehyrov [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: http://24tv.ua/ukrayina/rozstrilyuyut_simyi_i_zabirayut_kvartiri__tak_stvoryuyut_fond_zhitla_v_okupatsiyi_snyegirov/n571978.
13. Skorkin K. Mit Novorosiyi: kray reaktsiynykh utopiy / K.Skorkin // Krytyka. – Chyslo 9-10. – 2014. – S. 27-30.
14. Shlosberg L. Svet chuzhoy slavy [Elektronnyy resurs] / L. Shlosberg. – Rezhim dostupa: http://gubernia.pskovregion.org/number_739/02.

Потапенко Я. Концепт «Великой Победы» как антиукраинская идеологема кремлевской пропаганды: попытка комплексного междисциплинарного анализа.

В статье рассматривается целый комплекс теоретических и практических проблем, связанных с идеологически ангажированным концептом «Великой Победы», который кремлевская пропаганда сейчас пытается активно использовать с целью продвижения антиукраинских идей «русского мира» на всем постсоветском пространстве.

Автор убедительно доказывает, что во времена «медиакратии», когда СМИ стали мощным инструментом власти и влияния, от победы в информационной войне зависит будущее государства Украина. Поэтому отечественные интеллектуалы-гуманитарии должны прилагать максимальные усилия с целью развенчания навязываемых украинцам долгие годы пропагандистских штампов и идеологем, которые прочно удерживают массовое сознание в плену тоталитарного прошлого.

В качестве методологических оснований применены, прежде всего, принципы дополнительности и междисциплинарности, в сочетании с элементами историографического подхода и политологической аналитики. Сделан вывод о том, что функционирование в информационном пространстве заидеологизированного концепта «Великой Победы» до сих пор мешает выкристаллизовать современную украинскую идентичность.

Ключевые слова: «Великая Победа», Вторая мировая война, Украина, «Великая Отечественная война», «гибридная война», Кремлевская пропаганда.

Potapenko Y. The concept of the «Great Victory» as anti-Ukrainian ideologeme of Kremlin propaganda: an attempt of complex interdisciplinary analysis.

The article deals with a range of theoretical and practical problems associated with ideologically biased concept of «Great Victory» that Kremlin propaganda is now actively trying to promote the anti-Ukrainian ideas of «Russian world» throughout the territory of former Soviet Union.

The author proves the idea that in the days of «media-power» when the media became a powerful tool of power and influence, from winning the information war, the future of the state of Ukraine are depends. Therefore, domestic intellectuals-humanists should make maximum efforts to debunking propaganda cliches and ideological thesis, that many years imposed in Ukraine and firmly kept the mass consciousness in captivity of totalitarian past.

As the methodological principles used primarily principles of complementarity and interdisciplinarity, combined with elements of historiographical approach and political science analysts. It is concluded that the operation in the information space ideological concept of «Great Victory» still prevents the modern Ukrainian identity establish itself .

Keywords: «Great Victory», the Second World War, the Ukraine, the «Great Patriotic War», «hybrid war», Kremlin propaganda.

Одержано 14.05.2015

УДК 378:330.341.1

Ольга Говоровська
(Переяслав-Хмельницький)

ТРАНСФОРМАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПІД ВПЛИВОМ ГЛОБАЛЬНОГО ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ

У статті розглядаються трансформації в освітніх процесах України, які відбулись під впливом світової інформаційної революції. Визначаються ключові зміни в законодавстві України, які сприяли розвитку інформаційного суспільства. Приділяється увага процесам і змінам, які вплинули на якість вищої освіти в Україні.

Ключові слова: інформаційна революція, інформатизація освіти, дистанційне навчання, електронна бібліотека, якість вищої освіти.

У двадцять першому столітті людство зіткнулося з рядом всеохоплюючих і найпотужніших процесів глобалізації, які мають безпосередній вплив на всі сторони життя суспільства і окремої людини. Нові умови вимагають від людей високого освітнього та професійного рівня, як необхідної умови адаптації до нових ситуацій. Професійність, стійка психіка, рівень освіти і загальної культури дають можливість сприймати соціальні трансформації і відповідно реагувати на них, створюють передумови для самореалізації особистості та підвищення продуктивності суспільного виробництва.

Цілком зрозуміло прагнення людства до єдності, стираючи кордони, що існують у найрізноманітніших сферах будь-якої країни, – від економіки й управління до стереотипів